

## ПОНЯТТЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ТА ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ

*Стаття присвячена поняттям "основні фонди" та "оборотні засоби". Розглядаються проблеми їх законодавчого та наукового визначення, а також можливі їх вирішення.*

Законодавство України визначає, що "[м]айно підприємства становлять основні фонди та оборотні кошти, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства" [1]. Разом із тим, закон чітко не визначає самих понять "основні фонди" та "оборотні засоби".

На підставі аналізу законодавства України (актів різної юридичної сили — як закони та підзаконні нормативні акти Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів), а також наукову літературу, яка розглядає питання, пов'язані із поняттями основних фондів, можна дійти висновку про те, що в науці та на практиці немає єдиного визначення цього поняття. Усі розбіжності щодо його визначення можна згрупувати у такі "типи":

по-перше, в науці невирішеним є питання щодо того, чи слід вживати термін "фонд" для позначення як речей певного характеру, що є у власності підприємства, так і коштів, на які вони придбані, чи слід обмежити його вживання і застосовувати тільки для позначення коштів підприємства, на які закуповується його майно, що належить, відповідно до законодавства та науки, до основних засобів;

по-друге, різними законодавчими актами та наукою виділяють такі категорії матеріальних цінностей, що використовуються у підприємстві протягом терміну, який є більшим за календарний рік, та поступово переносять свою вартість на продукцію, як от: (1) матеріальні цінності вказаного характеру, які використовуються підприємством матеріального виробництва безпосередньо в його господарській діяльності; (2) матеріальні цінності вказаного характеру, які використовуються підприємством невиробничої сфери безпосередньо у його господарській діяльно-

сті; (3) матеріальні цінності вказаного характеру, які не пов'язані безпосередньо з виробничим процесом і функціонують для задоволення соціально-культурних і побутових потреб учасників виробництва. При цьому у самому визначенні поняття основних фондів законодавчі акти з цих питань по-різному поєднують вказані вище категорії майна, розширюючи або звужуючи це поняття та його види [2–4].

Поняття оборотних засобів також не чітко визначене у законодавстві. До того ж, не існує єдиної думки щодо його визначення і в науці. Так само, як і щодо основних фондів, у науці немає чіткої точки зору на те, для позначення чого слід застосовувати термін "фонд", що призводить до існування двох концепцій. При цьому те, що з першої (із розглянутих) наукової позиції розуміється як оборотні фонди [5], з точки зору другої позиції є оборотними засобами [6]. До того ж дане поняття ("оборотні фонди" в першому випадку та "оборотні засоби" в другому) включає в себе не тільки частину засобів виробництва (які повністю споживаються протягом одного виробничого циклу і цілком переносять свою вартість на новостворений продукт), а й "кошти, які обслуговують процес руху товарів через сферу товарного обігу до споживача".

Таким чином, спірність визначення понять "основні фонди" та "оборотні засоби" потребує чіткості їхнього визначення в законі, оскільки приписи останнього є, очевидно, обов'язковими для виконання, а невизначеність самих принципів здатна породжувати непорозуміння та свавілля як з боку підприємств, так і з боку правозастосовних органів. При цьому поняття "основні фонди", на мою думку, необхідно замінити поняттям "основні засоби" і визначити його як *сукупність матеріально-речових цінностей, що*

діють у натуральній формі протягом терміну понад 365 календарних днів як у сфері матеріального виробництва і поступово переносять свою вартість на вироблену продукцію, оскільки законодавчо змістом цього поняття є саме матеріальні цінності (засоби виробництва), що перебувають у власності суб'єкта господарської ді-

яльності (виробничої сфери). Поняття "оборотних засобів" слід було б позначити як "оборотні фонди" (оскільки воно, по суті, охоплює речі, які під час виробництва перетворюються на інші речі, в тому числі — грошові кошти) та визначити його як *сукупність оборотних засобів та засобів обігу*.

1. Закон України "Про підприємства в Україні" від 27 березня 1991 р. із наступними змінами // Комп'ютерна база законодавства України "Інтелсфера" (станом на 01.01. 2000 р.).

2. Постанова Кабінету Міністрів України № 250 від 3 квітня 1993 року "Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні" із наступними змінами та доповненнями // Комп'ютерна база законодавства України "Інтелсфера" (станом на 01.01. 2000 р.).

3. Наказ Міністерства фінансів України № 159 від 24 липня 1997 року "Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку балансової вартості груп основних фондів" (із наступними змінами та доповненнями), зареєстрований у Міністерстві юстиції України від 14 серпня 1997 року за № 310/2114// Комп'ютерна база законодавства України "Інтелсфера" (станом на 01.01. 2000 р.).

4. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" у редакції від 22.05.97 із наступними змінами та доповненнями // Комп'ютерна база законодавства України "Інтелсфера" (станом на 01.01. 2000 р.).

5. Бандурка О. М., Коробов М. Я., Орлов П. І. та Петрова К. Я. Фінансова діяльність підприємства: Підручник.—К.: "Либідь", 1998.—312с.

6. Економічний словник-довідник: За ред. докт. екон. наук, проф. С. В. Мочерного.— К.: Феміна. 1995.— 368 с.

7. Постанова Кабінету Міністрів України № 629 "Про затвердження Методики оцінки вартості об'єктів оренди, Порядку викупу орендарем оборотних матеріальних засобів та Порядку надання в кредит орендареві коштів та цінних паперів" від 10 серпня 1995 р. із наступними змінами // Комп'ютерна база законодавства України "Інтелсфера" (станом на 01.01. 2000 р.).

8. Постанова Кабінету Міністрів України № 961 "Про затвердження Методики оцінки вартості майна під час приватизації" від 15 серпня 1996 р. із наступними змінами // Комп'ютерна база законодавства України "Інтелсфера" (станом на 01.01. 2000р.).

9. Цивільне право: підручник для студентів юрид. вузів та факультетів. (Д. В. Боброва, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, О. А. Підпригора та ін.). У 2-х томах.— К.: Вентурі, 1997.— Т. 1.— 643 с.

10. Новые возможности предпринимательства: Практик. руководство. /В. Б. Аверьянов, В. П. Нагребельный, В. И. Семчик и др. / Под общ. ред. В. Б. Аверьянова.— К.: Лыбидь, 1991.—380с.

*Babych O. M.*

## THE NOTION OF CAPITAL FUNDS AND WORKING CAPITAL

The article is devoted to the notions of capital funds and working capital. It considers the problems of the legal definition of these concepts and possible solutions.